

Тақриз

ба автореферати диссертатсияи номзадии Ёраҳматзода Шодичон Рамазон дар мавзӯи «Истилоҳоти этникӣ дар «Шоҳнома»-и Абулқосим Фирдавсӣ».-
Душанбе, 2023.-64 с.

Дерест, ки забоншиносии тоҷик бо пажӯҳиши паҳлуҳои гуногуни вожаҳои ифодагари мағҳумоти суннатӣ машғул аст ва диссертатсияи Ёраҳматзода Шодичон Рамазон дар мавзӯи «Истилоҳоти этникӣ дар «Шоҳнома»-и Абулқосим Фирдавсӣ» яке аз чунин корҳост.

Мубрамии рисоларо дар он метавон дид, ки ӯ тасмим гирифтааст, то вежагиҳои фарққунандай луғавию мавзӯй, этимологӣ ва соҳтории вожаҳои этникро дар асоси маводи яке аз арзишмандтарин осори таърихиву адабии форсигӯёни олам, «Шоҳнома»-и Абулқосим Фирдавсӣ ба риштai таҳқиқ гирад.

Аз мутолиаи автореферати мазкур маълум гардида, ки диссертатсияи Ёраҳматзода Ш. Р. аз муқаддима, 3 боб, хулоса ва феҳристи адабиёт иборат буда, 180 саҳифаи чопи компьютериро ташкил медиҳад.

Дар муқаддима мубрамии мавзуи таҳқиқ асоснок гардида, дараҷаи омӯзиш, робитаи таҳқиқ бо барнома ва мавзуъҳои илмӣ, мақсаду вазифаҳои таҳқиқ, ҳадафи интиҳоби мавзуъ, объекту предмети он, асосҳои назарӣ, асосҳои методологӣ, сарчашмаҳои таҳқиқ, навғонии илмӣ, нуктаҳои асосии ҳимояшаванд, аҳаммияти назариявию амалии пажӯҳиш, мутобиқати мавзуи диссертатсия бо шиносномаи ихтисоси илмӣ, саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ, тасвиби амалии натиҷаҳои таҳқиқ баён гаштаанд.

Нахустбоби диссертатсия «Асосҳои назариявии ташаккули истилоҳоти этникӣ дар забони адабии тоҷикӣ» номгузорӣ шуда, ҷаҳор фаслро фаро гирифтааст. Муаллиф дар он омӯзишу пажӯҳиши вожаҳои соҳавӣ ва истилоҳот дар забони адабии тоҷикӣ, пажӯҳиши вожаву истилоҳоти этникӣ, соҳавӣ ва истилоҳоти забони тоҷикиро дар мисоли «Шоҳнома»-и

Фирдавсӣ, нақши сарчашмаҳои лексикографӣ дар ташаккулу такомули вожаву истилоҳоти этникии ин асар, вожагони марбут ба мансаб, рукнҳои давлатдорӣ, сулолаҳо ҷашну маросим, номи қавму миллатҳоро ба риштаи таҳқиқ қашидааст. Унвонҷӯ қайд кардааст, ки диққати муҳаққиқонро бештар вежагиҳои луғавию грамматикии “Шоҳнома” ҷалб намудааст.

Боби дуюми диссертатсия, ки «Таҳлили луғавӣ-мавзӯй ва баромади вожаву истилоҳоти этникӣ дар «Шоҳнома» -и Фирдавсӣ» унвон дорад, дар 4 фаслу 2 зерфасли он муҳаққиқ ба хулоса расидааст, ки Фирдавсӣ барои тасвири ҳодисаву воқеаҳо номи ҳалқу миллат ва забону лаҳҷаҳои қавму қабилаҳои зиёд, исмҳои ҷомеъ, этносҳои гуногуни таърихӣ, истилоҳоти ифодагари ирқу нажод, истилоҳоти асили тоҷикиву иқтибосиро ба кор бурдааст. Таъкид шудааст, ки ҳамчунин номи миллату ҳалқиятҳо қуҳану нав вобаста ба маъниҳои гуногун, ба мисли қишвару давлат, маҳсулоти истеҳсолии онон истифода гаштаанд ва таҳлили луғавию мавзии онҳо аз манфиат ҳолӣ нест.

Боби сеюми кор ба таҳлили соҳтории вожаву истилоҳоти этникии «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ» баҳшида шуда, дар 4 фасли он вожаҳои этникии сода, соҳта, мураккаб ва таркибӣ ё ибораистилоҳҳо баррасӣ шудаанд. Дар заминаи чунин таснифот маводи зиёди этникии «Шоҳнома» таҳлил гардидааст. Дар натиҷа маълум гардидааст, ки бунёди асосии онҳо қалимаҳои решагии забони тоҷикӣ-порсӣ буда, гурӯҳе архаистӣ шудаанду бархе имрӯз низ роиҷанд. Дар ин асари безавол воситаҳои гуногуни қалимасоз фаровон кор фармуда шудаанд ва қалимасозии пешвандиву пасвандӣ бартарият дошта, барои ифодай маъноҳои гуногун истифода гардидаанд. Қалимаҳои мурраккаби тобеъ нисбат ба пайваст серистеъмоланд.

Дар хулосаи муфассали диссертатсия унвонҷӯ ба натиҷаҳои мушахҳас расида, онҳоро дар бандҳои алоҳида нишон додааст.

Тавсияҳои унвончӯ оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқ дар 5 банд воқеӣ дарҷ шудаанд.

Мазмун, муҳтаво ва ҷанбаи илмии автoreferat қаввӣ ва ҷавобгӯи талаботи КОА ҶТ мебошад.

Таълифоти муаллиф мазмуни асосии корро фаро гирифтаанд.

Вале дар раванди ошнӣ бо автoreferati диссертатсияи Ёраҳматзода Ш. Р. баъзе норасоиҳо низ ба назар намуданд:

1. Бо мақсади сарфаи ҳаҷми диссертатсия муҳтавои бандҳои 1.1 ва 1.2-ро дар як банд овардан мумкин буд.
2. Боби сеюм «Таҳлили соҳтории вожаву истилоҳоти этникии «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ» номгузорӣ шуда, мисолҳо аз ҷиҳати маъно низ таҳлил шудаанд.
3. Гоҳо дар таснифи вожаҳо иштибоҳ роҳ ёфтааст, масалан, калимаҳои румӣ ва тӯронӣ аввал ба қатори вожаҳои содда омада, поёнтар чун калимаи соҳта таҳлил шудааст(Автoreф. с. 20) ва аз лиҳози соҳтор содда нишон додаанд, ки саҳех нест.
4. Ҷой додани тарҷумаи русӣ ва транскрипсияи ҳамаи мисолҳо(гуҳар, табор, нажод, озодагон ва ғ.) беҳтар мебуд.
5. Хулосаи диссертатсия аз 18 банд иборат шудааст, ки ин барои рисолаи номзадӣ зиёд аст.
6. Фалатҳои имлой, китбатӣ ва техникӣ ба назар расиданд(с. 5, 9, 17, 36, 45).

Бояд қайд кард, ки эроду дархостҳои мазкур ислоҳпазир ва тавсиявӣ буда, арзиши илмии диссертатсияро кам намекунанд.

Бо дарназардошти нуктаҳои илмии авtoreferati мавриди тақриз метавон афзуд, ки диссертатсияи Ёраҳматзода Шодичон Рамазон дар мавзӯи «Истилоҳоти этникӣ дар «Шоҳнома»-и Абулқосим Фирдавсӣ» таҳқиқоти анҷомёфта буда, ба талаботи Низомномаи намунавии КОА ҶТ оид ба Шӯрои диссертационӣ ва бандҳои 31-35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ гардидаанд, ҷавобгӯ мебошад.

Муаллифи диссертатсия **Ёраҳматзода Шодичон Рамазон** сазовори ба
ӯ дода шудани дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси
10.02.01- Забони тоҷикӣ мебошад.

Муқарриз:

доктори илми филология, профессори

кафедраи забони тоҷикӣ, бизнес ва сиёсати

Тоҷикистон *Шоқиров Тӯғрал Сироҷовиҷ*

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хӯҷанд

Суроғи электронӣ: E-mail: shokirov1953@mail.ru

Телефон: (+992) 92 634 51 00

Имзои д. и. филол. Т. С. Шоқировро тасдиқ менамоям.

Сардори раёсати қадрҳо

ва корҳои маҳсуси ДДҲБСТ

Мирпӯҷоев И. Ҳ.

«10» февраляи соли 2023

Дар муқаддими мубораки мавзуи таҳқик засониҳо тарзи, дараҷаи
имтиҳон, работиҳо таҳқик бо барнома ва маҷлиҳои инӣ, мақсаду
нафисон таҳқик, қасифи иштирокӣ мавзуз, объекту проспекти он, засони
инӣ, пасоҳон методологӣ, сарчинаҳои таҳқик, нағишни инӣ,
нуктаҳои асосии химояниши, ахамииҳои назаридано азалии
пажӯҳӣ, мутобиқати мавзӯи диссергатсия бо юнонноман иxtисоси
инӣ, саҳми шаҳстӣ дарҳоҳи дараҷаи инӣ, тасвиби амалии нағиҷаҳои
таҳқик бади гаштана.

Нахустоби диссертатсия «Ағосони Қазириҷони таҷқиқули ғестлоҳоти
этники дар забони адабии тоҷикӣ» намгузорӣ шуда, таҳор фаслоро фаро
гирифтиас. Муашир дар он омуниҳу пажӯҳни вожаҳои содди ғаҳӣ
ғестлоҳот дар забони адабии тоҷикӣ, пажӯҳии вожаву истилоҳоти
этники соҳавӣ ва истилоҳоти забони тоҷикро дар мисоли «Шоҳнома»-и